

LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENȚILOR: ORGANIZARE, DESFĂȘURARE, EVALUARE

Lilia GĂLUȘCĂ, lector

Summary

In this article, our goal was to speak about planning, organization and evaluation of the students' individual work. It was emphasized which is the time budget for the student and how much of his time it may take to achieve his individual work. We have reviewed various types of individual work and came with some recommendations regarding the organization of these, depending on the year of study.

Activitatea de predare-învățare în demersul academic este, de aproape două decenii, organizată și desfășurată în baza Sistemului European de Credite Transferabile (ECTS). Pentru integrare socială și profesională au fost definite, de către Comisia Europeană, opt competențe-cheie, care se includ în clasa competențelor generice. Una dintre competențele-cheie necesară pentru activitatea academică este competența „a învăța să înveți”. Această competență presupune cunoașterea și înțelegerea strategiilor de învățare preferate, a punctelor tari și slabe (autoevaluare, portofoliu); formarea deprinderilor elementare de scris, citit și în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor (TIC), care sunt necesare pentru învățare; accesarea, procesarea și asimilarea de noi cunoștințe și deprinderi; managementul propriei învățări; abilitatea de a persevera în învățare; reflectia critică asupra obiectivelor învățării; abilități de învățare autonomă, colaborare în procesul învățării, împărtășirea achizițiilor învățării; organizarea propriei învățări, evaluarea propriei munci, solicitarea de informații și sprijin când este cazul; motivația și încrederea pentru a continua învățarea pe parcursul întregii vieți; dorința de a aplica achizițiile de învățare și experiențele de viață; curiozitatea de a căuta oportunități pentru a învăța și a aplica ceea ce a fost învățat într-o varietate de contexte de viață [1].

Astfel, în procesul de studii accentul este și trebuie să fie fixat pe cel ce învață. Din perspectiva învățământului centrat pe student, predarea și învățarea sunt două procese care se interconstruiesc, se presupun unul pe celălalt. Predarea nu se limitează la simpla transmitere a cunoștințelor. Ea îmbină instruirea cu formarea și învățarea cu evaluarea în concordanță cu finalitățile stabilite. Dacă în învățământul centrat pe profesor, prin abordarea cunoașterii ca produs, profesorii ofereau studenților produse cognitive finite, oferite de-a gata educabililor și stimulau preponderent exercițiile și capacitățile memorative și reproductivă ale acestora, în învățământul centrat pe student, prin abordarea cunoașterii ca proces, profesorii urmăresc să pună accent pe gândirea studenților, pe implicarea lor în realizarea de proiecte, pe rezolvarea de probleme care au tangență cu viața practică (prin găsirea unor soluții noi, originale ale acestora), pe investigația științifică și învățarea unor noi tehnici de cercetare, stimulând gândirea, imaginația, creativitatea și originalitatea educabilului și înlăturând astfel lipsa de motivare și interes. Toate acestea prind contur în cadrul prelegerilor, orelor practice și de laborator, dar mai ales, în cadrul activității individuale a studentului. Prin urmare în sistemul actual de formare profesională și a competenței de „învățare pe parcursul vieții” rolul esențial îl joacă studiul individual, activitate dominantă, ce constituie o doime din procesul de predare-învățare.

Studiul individual reprezintă forma de activitate complexă și variată de învățare independentă, liberă, personală, atât pentru îndeplinirea obiectivelor activității didactice bilaterale, cât și a activității extracuriculare în cadrul timpului ce-l are la dispoziție fiecare student. S-a constatat în cadrul unor cercetări europene că cea mai parte a bugetului de timp al studentului îl reprezintă activitatea de studiu independent. Unii cercetători consideră că lucrul individual trebuie să constituie circa **45 de ore pe săptămână**, adică 2-3 ore de studiu individual pentru fiecare oră de învățare în sala de studii [3].

În acest context, instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, teoretic, au rezolvat problema organizării lucrului individual prin respectarea Planului-cadru și includerea acestuia în programele de studiu și programele analitice ale disciplinelor. Practic însă rămân foarte multe semne de întrebare cu privire la organizarea, desfășurarea, dar mai ales la evaluarea acestuia.

Obiectivul major al realizării lucrului individual constă în dezvoltarea liberă a studentului și formarea personalității creative care se poate adapta la noile condiții ale vieții, încurajând inițiativa și stimulând creativitatea.

Obiectivele specifice urmărite de fiecare profesor trebuie să fie în cadrul organizării și desfășurării lucrului individual:

- *Independența de studiu* – studentului i se oferă posibilitatea de a studia în ritmul propriu, în funcție de cunoștințe, stilul de învățare, interesele, motivațiile și disponibilitățile sale;
- *Reducerea implicării profesorilor și schimbarea statutului lor*: prin existența unei forme alternative de predare, o parte din solicitările profesorilor sunt preluate de sistemul lucrului individual.
- *Raționalizarea timpului de acces la informație*: studentul poate accesa informația mult mai repede, inclusiv prin intermediul TIC și poate avea acces rapid la o cantitate de informații mult mai mare;
- *Creșterea motivării și interesului studenților*, prin individualizarea procesului de instruire, prin eliminarea restricțiilor de timp și spațiu ale sistemelor clasice de instruire „în clasă” și adaptarea la nevoile fiecăruia, prin posibilitatea accesului la un număr sporit de surse și informații relevante pentru tema studiată;
- Evaluarea formativă permanentă pentru estimarea progresului și ajustarea traseului de instruire;
- Dezvoltarea capacității de colaborare și lucru în echipă, prin folosirea instrumentelor de lucru colaborativ;
- Parteneriatul student-profesor, student-student, prin intermediul TIC.
- Aprofundarea și extinderea cunoștințelor teoretice...

Astfel lucrul individual urmărește:

- dezvoltarea personalității studentului, a capacităților și a aptitudinilor lui la nivelul potențialului său maxim;
- formarea unei personalități dezvoltate și creative, pregătită pentru autoperfecționarea și recalificarea la nivel superior a specialiștilor și a cadrelor științifice în diverse domenii;
- asigurarea aspirațiilor personalității în a-și aprofunda și extinde studiile;
- pregătirea studentului pentru a-și asuma responsabilitățile vieții într-o societate liberă;
- asigurarea unei pregătiri multilaterale cu caracter profesional aplicativ pentru tineretul studios.

Însușirea tehnicilor studiului individual are influențe benefice asupra calității, performanțelor și eficienței învățării și perfecționării, deoarece ceea ce descoperă studentul prin pregătirea lucrului individual devine convingere personală, atât în plan teoretic, cât și practic, asigurând o pregătire temeinică, valoroasă, competentă, viabilă și creativă.

Conținutul lucrului individual se proiectează în baza standardelor educaționale naționale, având caracter formativ-funcțional și este eșalonat pe niveluri și trepte.

În cadrul lucrului individual, rolul profesorului este să fie la dispoziția studenților când acestora le apar întrebări pentru realizarea sarcinilor, să mențină atenția studenților asupra obiectivelor stabilite, să încurajeze lucrul individual sau al grupului, să rezume desfășurarea activității. Cele mai importante activități de lucru individual solicitate de către profesor se referă la:

- studiul cu cartea / manual / monografie;
- pregătirea lecțiilor;
- îndeplinirea temelor pentru acasă;
- elaborarea referatelor, lucrărilor de analiză și cercetare;
- folosirea informațiilor TIC;
- rezolvarea de probleme (studii de caz, analize, sinteze...)
- elaborarea proiectelor didactice, fișe de lucru...
- realizarea proiectelor individuale / de grup;

Vom trece succint în revistă ce presupune fiecare tip de activitate.

Studiul cu cartea. Această componentă presupune tehnicile de însușire pentru a forma abilități de studiu independent, personal, de formare a capacității de a învăța cum să înveți și cum să investighezi. Printre aceste tehnici menționăm: de căutare în cataloage tematice, fișe bibliografice; de citire a cărții, inclusiv prin citirea rapidă; de selectare, conspectare, clasificare, sistematizare și sintetizare a informațiilor; de consemnare, păstrare și vehiculare a informațiilor; de a învăța cum să integrezi o informație nouă.

Pregătirea pentru lecții. Pregătirea studenților asupra temelor predate este necesară pentru ca la seminare, lucrări de laborator și proiecte studenții să participe activ. Pregătirea studenților reprezintă rezultatul unor eforturi independente și personale de studiere a materialului și altor surse bibliografice recomandate de profesor sau selectate de către studenți.

Îndeplinirea temei pentru acasă. Temele date pentru acasă contribuie la aprofundarea, îmbogățirea și fixarea cunoștințelor, precum și la formarea și perfecționarea priceperilor, constituind o componentă activă a studiului individual. Pentru a-și îndeplini obiectivele, temele pentru acasă, studentul trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie strâns legate de materia predată și reflectată în bibliografia recomandată.

Elaborarea referatelor, lucrărilor de analiză și cercetare. Elaborarea referatelor și a altor lucrări de analiză și cercetare reprezintă cele mai complexe și de lungă durată modalități ale lucrului individual care urmează să asigure formarea de priceperi și deprinderi de aplicare a cunoștințelor acumulate prin integrarea lor în demersul științific.

Folosirea informațiilor TIC. Conținuturile informaționale sunt vehiculate în proporții anumite și prin mijloacele TIC, dar și prin simpozioane, mese rotunde, expoziții de profil. Aceste conținuturi au calitatea deosebită de a aduce la zi, într-o formă relativ sintetică, cele mai noi informații, tehnologii și sisteme tehnice. TIC oferă și conținuturi informaționale specifice, relativ complexe, pentru anumite teme din cadrul unor discipline de învățământ. Studentul trebuie să fie receptiv și să beneficieze de aportul didactic TIC ca o acțiune suplimentară de pregătire generală, profesională și moral-civică.

Rezolvarea de probleme. Formele date contribuie la formarea deprinderilor și abilităților profesionale, dezvoltă capacitățile creative ale studenților, educă deprinderea de autoinstruire, dezvoltă la maximum capacitățile cognitive, stimulează interesul față de activitatea de cercetare științifică și stimulează rezolvarea independentă, personală și creativă a problemelor de către studenți.

Procesul organizării și desfășurării lucrului individual include trei etape:

- 1) pregătitoare (determinarea scopurilor, elaborarea programelor de lucru, asigurarea metodică și didactică);
- 2) de bază (realizarea programului, selectarea literaturii, prelucrarea și expunerea informației, fixarea rezultatelor, auto-organizarea procesului de lucru);
- 3) finală (analiza și aprecierea rezultatelor, concluziile privind optimizarea procesului individual de lucru, evaluarea).

Etapa planificării lucrului individual al studenților este una dintre cele mai importante, deoarece în cadrul ei se creează condițiile pentru atingerea obiectivului principal al lucrului individual – dezvoltarea independenței ca trăsătură personală a studentului.

Proiectarea rațională a lucrului individual al studenților conduce la rezultate deosebite și o continuare cu succes a acestei activități.

Întrucât LIS implică activitatea atât a studentului, cât și a profesorului, este necesar de a indica sugestii pentru ambele părți. Profesorul monitorizează activitatea studentului și răspunde de finalitățile acestei activități. Acțiunile pe care le întreprind cadrele didactice la etapa de proiectare sunt:

- *Elaborarea curriculei pentru disciplina de studiu.* Profesorul va atrage atenție deosebită asupra repartizării corecte a numărului de ore pentru contact direct și LIS, în funcție de specificul disciplinei.

- *Elaborarea fișei disciplinei academice.* În fișa disciplinei profesorul va specifica:

- *Lista însărcinărilor pentru LIS;*

- *Bibliografia necesară pentru LIS prin utilizarea tehnologiilor informaționale moderne;*
- *Volumul de lucru și a bugetul de timp al studenților;*
- *Termenii de îndeplinire a LIS pentru fiecare modul;*
- *Modalități de îndeplinire a LIS, a consultațiilor;*
- *Criteriile și formele de evaluare, notare.*

Cu aceste informații profesorul vine la prima întâlnire cu studenții și le expune alături de obiectivele și cerințele cursului. Astfel studenții își reptizează rațional bugetul de timp de care dispune. L. Stupacenco consideră că „oficial ziua de lucru a studentului este de 10 ore, astfel dacă în fiecare zi acesta lucrează în auditoriu 6 ore, atunci pentru lucru independent extracurricular are la dispoziție 4 ore zilnic” [4].

Prin urmare la etapa de proiectare trebuie să ținem cont de această rezervă de timp a studentului și de faptul că educabilul mai are și alte discipline de studiu.

Profesorul va fi foarte atent la selectarea activităților de lucru individual. Acestea trebuie propuse în funcție de anul de studiu și de standardele de formare profesională a studentului. De exemplu, la anul I activitățile de lucru individual, evident depinde și de disciplină, ar trebuie să fromeze la studenți abilități de lucru cu bibliografia, capacitatea de analiză și sinteză a informației. De aceea sarcinile de baza vor fi realizarea rezumatelor, conspectarea, studii de comparare, analiză a surselor recomandate. Astfel în anii de studii următorii sarcinile pot fi deja complicate, orientate spre formarea competenței de cercetare. La fiecare dintre etapele enumerate este necesar de a indica scopul efectuării LIS la modulul respectiv pentru motivarea preventivă a studenților.

Lucrul individual al studentului se sistematizează într-un portofoliu. Structura portofoliului este în concordanță cu obiectivele pregătirii și învățării. Portofoliile permit studenților să prezinte dovezile proprii de reușită. Portofoliul se poate utiliza la toate etapele procesului de învățare. Portofoliul reprezintă “cartea de vizită” a studentului, urmărindu-i progresul de la un semestru la altul, de la un an universitar la altul sau chiar de la un ciclu de învățământ la altul.

Implementarea tehnologiilor informaționale în educație au determinat răspândirea pe larg a portofoliilor electronice sau e-portofoliilor. Din punct de vedere educațional, un e-portofoliu poate fi văzut ca o înregistrare a actului de învățare, care poate furniza dovezi asupra progreselor făcute. Aceste e-portofolii pot fi stocate într-un grup creat pe net, pentru a avea acces mai mulți studenți. În felul acesta se pot bucura reciproc de rezultate activităților individuale.

Atribuțiile profesorului care monitorizează lucrul individual sunt următoarele:

- Pentru asigurarea calității profesorul elaborează indicații concrete ale obiectivelor, volumului de lucru efectuat, formele de evaluare;
- Asigură consultații studenților;
- Elaborează un grafic semestrial al îndeplinirii lucrului individual de către studenți;
- Aduce la cunoștința studenților lista literaturii, materialele didactico-ilustrative, suporturile de cursuri pentru elaborarea lucrului individual;
- Informează studenții despre rezultatele evaluării finale.

Una din cele mai mari probleme în raport cu lucrul individual al studenților rămâne a fi **evaluarea**.

Evaluarea se efectuează prin intermediul analizării lucrului individual realizat de către fiecare student sau a lucrului individual în grup. Evaluarea lucrului individual se desfășoară sub două forme: evaluarea continuă și evaluarea finală.

Evaluarea continuă este desfășurată în permanență, progresiv, în timp ce studenții studiază un curs sau un modul.

Evaluarea finală a lucrului individual este efectuată la sfârșitul cursului. Rezultatele se introduc în registrul grupei academice și în mod normal ar trebui să constituie 30% din nota finală, așa cum se face la mai multe instituții superioare din Republica Moldova.

Studentul inițial este dirijat de cadrul didactic în învățare, ca mai apoi, pe parcursul anilor de studii, să se implice deplin în activitatea de învățare (cu obținerea deprinderilor necesare de LIS) și să dezvolte autonomia în învățare.

Competența formată în mediul academic/formal se dezvoltă în mediul social/informal. Învățarea continuă necesită dezvoltarea unui nivel mai înalt al învățării independente și anume învățarea autonomă, care se formează la studentul independent în învățare. Dirijarea LIS are drept scop formarea competenței de învățare, una dintre competențele cheie necesare pentru învățarea continuă eficientă.

Bibliografie

1. Competențe cheie europene. [online]. [citat 5.03.17]. Disponibil pe Internet: <http://www.asociatia-profesorilor.ro/>
2. Dandara O. Învățarea academică independentă – modalitate de formare a competențelor profesionale, revista Științifică a Universității de Stat Studia Universitatis, 2009, p.31.
3. Semionov S. Studiul individual al studentului: parcurs evolutiv, revista Științifică a Universității de Stat „Studia Universitas”, 2012, nr. 5, p. 62.
4. Stupacenco L. Lucrul individual – formă de organizare a procesului de învățământ: abordare metodică. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2007, p.62.
5. Vovnenciuc Olga. Modelul de dirijare a lucrului independent al studenților în cadrul învățământului mixt, revista Științifică a Universității de Stat „Studia Universitas”, 2012, nr. 9, p. 59.